

UZASADNIENIE

do Zarządzenia nr 8.2024 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu

z dnia 23 maja 2024 r.

w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia”

W myśl art. 22 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336, 1688, 1890) dla rezerwatu przyrody, do czasu sporządzenia planu ochrony, sprawujący nadzór sporządza projekt zadań ochronnych, który opisuje istniejące zagrożenia oraz wskazuje sposoby ich eliminacji lub ograniczania.

Zgodnie z *Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 30 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia” (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2023 r. poz. 31)* celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych i przyrodniczych Jaskini Niedźwiedziej z bogatą szatą naciekową i znaleziskami kostnymi zwierząt plejstoceniowych, stanowiącej ważne zimowisko nietoperzy oraz kompleksu leśnego porastającego dolinę rzeki Kleśnicy i zbocza gór Stroma i Śnieżnik, na terenie którego występuje zespół zjawisk krasowych oraz cenne zbiorowiska roślinne. *Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 30 grudnia 2022 r. w sprawie rezerwatu przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia”* powiększono granice rezerwatu przyrody o użytki leśne, grunty pod wodami powierzchniowymi stojącymi oraz tereny różne (fragment kamieniołomu Kletno I) co zwiększyło ogólną powierzchnię rezerwatu o 153,35 ha.

W chwili obecnej rezerwat przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia” nie posiada planu ochrony, ani też aktualnych zadań ochronnych - *Zarządzenie nr 50.2017 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 14 listopada 2017 r. w sprawie ustanowienia zadań ochronnych dla rezerwatu przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia”*, wygasło dnia 14 listopada 2022 r. (zadania zawierały zalecenia dotyczące wykonywania cięć sanitarnych świerków opanowanych przez kambiofagi, pielęgnacji młodego pokolenia drzewostanu i promowania naturalnych odnowień).

Rezerwat przyrody zlokalizowany jest w granicach obszaru Natura 2000 Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (PLH020016), dla którego obowiązuje plan zadań ochronnych - ustanowiony *Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 24 grudnia 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika PLH020016 (Dz. Urz. Woj. Doln. z 2014 r. poz. 5459)*. Dodatkowo trwają prace nad ustanowieniem planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Góry Bialskie i Grypa Śnieżnika (PLH020016).

Ujęte w zarządzeniu działania ochronne wynikają bezpośrednio z faktu powiększenia rezerwatu przyrody o nowe tereny w tym siedliska przyrodnicze leśne, nieleśne i naskalne. Jak wynika z dokumentacji przyrodniczej przygotowanej na potrzeby projektu planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (PLH020016) w powiększonych granicach rezerwatu przyrody zlokalizowane są siedliska przyrodnicze wymagające realizacji działań z zakresu ochrony czynnej.

Wydzielanie się posuszu czynnego, wykraczające poza skalę naturalnej dynamiki ekosystemów, może powodować zaburzenie przebiegu naturalnych procesów i utrudniać osiągnięcie celu ochrony przedmiotowego rezerwatu przyrody. Natomiast wydłużenie rozpadu drzewostanów świerkowych opanowanych przez owady poprzez przeprowadzenie cięć sanitarnych, wpłynie korzystnie na proces odnawiania się lasu.

Zarządca terenu ww. rezerwatu - tj. Nadleśnictwo Łądek Zdrój - przedłożył zakres prac niezbędnych do przeprowadzenia w rezerwacie przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia” na najbliższe pięć lat - koresponduje on z celem ochrony rezerwatu, wynikającym z *Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu w sprawie rezerwatu przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia”*.

Należy nadmienić, że dla ww. rezerwatu obowiązywały zadania ochronne w zakresie usuwania drzew świerkowych zasiedlonych przez korniki. Ilość posuszu czynnego (podana w m³), planowana do usunięcia w rezerwacie w latach 2024 - 2028, została oszacowana przez Nadleśnictwo Łądek Zdrój na podstawie aktualnego rozpoznania terenowego.

W związku z powyższym, po analizie rozmiaru przeprowadzonych cięć sanitarnych świerków opanowanych przez kambiofagi w ubiegłych latach, tutaj organ uznał za zasadne, aby ponownie ustanowić zadania ochronne dla rezerwatu przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia” i umożliwić w latach 2024 - 2028 (w okresie zimowym, najlepiej przy wykorzystaniu pokrywy śnieżnej), wycinkę świerków z posuszem czynnym (do 60 m³/rok) oraz dopuścić ich usuwanie w zwiększonym limicie: wyłącznie w uzasadnionych przypadkach (np. interwencyjnie w przypadku silnej gradacji owadów), na podstawie wyników monitoringu drzewostanu, po ustaleniu lokalizacji i zakresu z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Tut. organ dopuścił zrywkę i wywóz drewna poza granice rezerwatu, pod warunkiem, że do naturalnego rozkładu zostanie pozostawione co najmniej 40% drzew (po ich uprzednim okorowaniu uniemożliwiającemu rozród owadów) - proces długoletniej mineralizacji drewna może stworzyć dogodne warunki do zasiedlenia go przez mikroflorę i faunę (czemu sprzyjać będzie wykonanie nacięć w pniach), podnosząc w ten sposób różnorodność biologiczną rezerwatu. Dodatkowo dopuszczono pozostawienie gałęzi ściętych drzew poukładanych w stosy, zlokalizowane pod częściową osłoną drzewostanu, co winno ograniczyć występowanie kambioksylofagów na pozostającej po wycince drobnicy.

Mając na uwadze ochronę gleby (np. przed tworzeniem się głębokich kolein), nakazano, by prace prowadzić bez użycia ciężkiego sprzętu mechanicznego, a szlaki zrywkowe lokalizować w miejscach najmniej podatnych na uszkodzenia podłoża (dla dodatkowej ochrony zalecono, by prace prowadziły w okresie zimowym, optymalnie przy wykorzystaniu pokrywy śniegowej).

Ponadto z uwagi na występowanie zjawisk krasowych nie należy prowadzić szlaków zrywkowych wzdłuż stoków (aby przeciwdziałać tworzeniu rynien erozyjnych). Szlaki zrywkowe winny dodatkowo przebiegać z dala od stanowisk widłaków (np. widłaka wrońca *Huperzia selago*), które są bardzo wrażliwe na uszkodzenia mechaniczne - również te związane z prowadzeniem prac leśnych (ochrona widłaków jest szczególnie istotna z uwagi na fakt,

iż charakteryzują się one bardzo długim cyklem rozwojowym, mogącym trwać nawet 20 lat). W powyższym celu należy rozpoznać w terenie stanowiska ww. rośliny chronionej, co uchroni je przed zniszczeniem gdy będą niewidoczne pod śniegiem. Na stanowiskach widłaków nie należy lokalizować okorowanych kłód drzew.

Ponadto ścinkę i zrywkę drewna należy prowadzić bez uszkodzania koryt cieków i pasa o szerokości co najmniej 5 m od nich po obu stronach, z uwagi na występowanie siedlisk biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus*.

Biegacz urozmaicony jest gatunkiem stanowiącym przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (PLH020016) - w granicach którego położony jest rezerwat przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia” - wymienionym w *rozporządzeniu Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r. w sprawie specjalnego obszaru ochrony siedlisk Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (PLH020016) (Dz. U. poz. 2260)* oraz objętym ochroną ścisłą na mocy załącznika nr 1 do *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2380)*, ujętym w pozycji nr 542.

W miejscach powstałych ubytków po ściętych drzewach zaleca się promocję występujących naturalnie odnowień (głównie buka) - jako główny gatunek lasotwórczy winien być uznany buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, a domieszkę powinny stanowić: jawor, wiąz górski, jodła i świerk.

Należy stale monitorować drzewostany, gdyż wyniki obserwacji będą stanowiły podstawę do podejmowania dalszych działań na terenie rezerwatu. Dodatkowo obserwacja drzewostanu pozwoli na zdiagnozowanie wszystkich stadiów rozwojowych owadów kambiofagicznych oraz na ocenę kierunku gradacji, co umożliwi efektywne planowanie, a w ślad za tym podejmowanie działań związanych z wycinką zasiedlonych drzew.

W niniejszych zadaniach ochronnych tut. organ uwzględnił także działania wynikające z potrzeby kanalizacji ruchu turystycznego w celu dostosowania wyznaczonej w rezerwacie przyrody ścieżki dydaktycznej (Ścieżki Krasowej) oraz drogi do ruchu pojazdów do potrzeb zwiększonego ruchu turystów odwiedzających Jaskinię Niedźwiedzią i szczyt Śnieżnika.

Aktualnie ścieżka dydaktyczna (Ścieżka Krasowa) zlokalizowana w rezerwacie przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia”, wymaga remontu polegającego na wymianie infrastruktury turystycznej, wybudowaniu nowej kładki oraz wymianie konstrukcji istniejących tablic informacyjno-edukacyjnych. Wyznaczona do ruchu pojazdów droga oraz „żółty” szlak turystyczny prowadzące do pawilonu wejściowego Jaskini Niedźwiedziej przy zwiększonym w ostatnim roku ruchu turystycznym związanym z odbudową wieży widokowej na Śnieżniku stanowią zagrożenie dla stanowisk biegacza urozmaiconego *Carabus variolosus*, w tym w zakresie rozdeptywania przez turystów, stąd wskazano na potrzebę realizacji działania ochronnego mającego na celu ustawienie tablic informacyjnych o biegaczu urozmaiconym *Carabus variolosus* oraz zagrożeniach dla jego stanowisk.

Ponadto narastająca antropopresja związana z nielegalną eksploracją siedliska przyrodniczego 8310 Jaskinie nieudostępniene do zwiedzania generuje potrzebę podjęcia działań w zakresie odpowiedniego zabezpieczenia wlotu do Jaskini Stare Wywierzysko. Obudowa otworu

jaskini powoduje utrudnienia we wlocie nietoperzy do jaskini i w intensywnym lataniu podczas rojenia.

Dodatkowo w związku z powiększeniem obszaru rezerwatu przyrody o nowe oddziały leśne uwzględniono działania polegające na bieżącej konserwacji i udrażnianiu przepustów pod drogami zlokalizowanymi obecnie w rezerwacie przyrody, w celu zachowania przepływu wód zasilających jaskinie. Prace należy prowadzić bez użycia ciężkiego sprzętu mechanicznego. Z uwagi na włączenie w granice rezerwatu przyrody Kamieniołomu Kletno I wraz z siedliskami przyrodniczymi stanowiącymi przedmioty ochrony obszaru Natura 2000 Góry Bialskie i Grupa Śnieżnika (PLH020016) tj.: 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk oraz 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*, a także rzadkimi roślinami objętymi ochroną ścisłą na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U., poz. 1409), w tym storczyka kukawki *Orchis militaris* oraz merkkii irlandzkiej *Moerckia hibernica* - w zarządzeniu ujęto działania ochronne niezbędne do realizacji w celu poprawy oceny stanu zachowania płatów ww. siedlisk przyrodniczych zlokalizowanych w granicach rezerwatu przyrody oraz populacji storczyków (w tym stanowisk kukułki Fuchsa *Dactylorhiza fuchsii*) polegające przede wszystkim na usunięciu gatunków drzewiastych i krzewiastych z powierzchni płatów ww. siedlisk przyrodniczych i stanowisk storczyków oraz wykoszenia ręcznie (przy użyciu kos ręcznych lub spalinowych) powierzchni siedliska 7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk i jego najbliższego otoczenia.

W celu ograniczenia antropopresji wskazano na potrzebę ustawienia w kamieniołomach Kletno I i Kletno II tablic informacyjnych o siedliskach przyrodniczych z wyraźnie sformułowanym zakazem palenia ognisk i śmiecenia oraz ustawienia tablic edukacyjnych wzdłuż szlaku „żółtego” intensywnie użytkowanego przez turystów odwiedzających Śnieżnik.

Mając na uwadze aktualny stan rezerwatu przyrody „Jaskinia Niedźwiedzia”, przeprowadzenie w jego granicach działań przewidzianych w zakresie ochrony czynnej - polegających na wykonaniu cięć sanitarnych świerków opanowanych przez kambiofagi z pozostawieniem co najmniej 40% drewna do naturalnego rozkładu, kanalizacji ruchu turystycznego i zapobieganie antropopresji oraz ochronie cennych siedlisk przyrodniczych - stanowi jedyną możliwość utrzymania celu ochrony tego obiektu.

Celem umożliwienia tut. organowi sprawowania właściwego nadzoru nad rezerwatem, nałożono obowiązek ustalania lokalizacji wycinki oraz zakresu niektórych prac z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu, a także przedkładania sprawozdań z przeprowadzonych w rezerwacie prac.

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska we Wrocławiu

Katarzyna Łapińska

/podpisano kwalifikowanym
podpisem elektronicznym/